

**მარკეტინგის ღონისძიებები აზროსაქტორის
განვითარების
საქმეში არსებული პანდემიის (კოვიდ 19-ის)
დროს საქართველოში**

**ირაკლი კინწურაშვილი,
შურა უკლება**

აკ. წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოც. პროფესორები
iraklikintsurashvili@yahoo.com

რეზიუმე

განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილებულია საქართველოში ეროვნული მეურნეობის დღევანდელ კრიზისულ მდგომარეობაზე არსებული პანდემიის პირობებში.

კვლევის მიზანია აგრო ბიზნესის წარმოებასთან დაკავშირებული სიძნელეების გამოკვლევა და მისი დაფინანსებისა და განვითარების გზების ძიება არსებული პანდემიის პირობებში. ხაზგასმითაა აღნიშნული, რომ ქვეყნის ეროვნული მეურნეობის აღორძინებისა და განვითარების თვალსაზრისით საჭიროა, სახელმწიფომ ჯეროვანი ყურადღება მიაქციოს სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობაში დაკავებულ მეწარმე ბიზნესმენებს და გაატაროს სტიმულირებადი პოლიტიკა ფერმერული მეურნეობის განვითარებისა და პანდემიის აღმოფხვრის თვალსაზრისით.

მოცემულია რეკომენდაციები და წინადადებები, რომელთა გათვალისწინება საშუალებას მოგვცემს დაძლეული იქნეს კრიზისი და გაუმჯობესდეს ქვეყანაში ეროვნული მეურნეობის არსებული მდგომარეობა.

საკვანძო სიტყვები: აგრო ბიზნესი, აგროსფერო, პანდემია, დაფინანსება, უპროცენტო სესხი, მარკეტინგული კვლევა, ფერმერული მეურნეობა, ეროვნული მეურნეობა.

ძირითადი ტექსტი

საქართველოს ეკონომიკის აღორძინება-განვითარების ხელშეწყობისათვის მნიშვნელოვანია ყურადღება მიექცეს აგრო-ბიზნესის განვითარებას, რადგან მას შეუძლია გადამწყვეტი როლი შეასრულოს ქვეყნის ეკონომიკის აღორძინების საქმეში. ამისათვის აუცილებელია ხელისუფლებამ განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციოს სასოფლო-სამეურნეო წარმოების განვითარებას და ამ სფეროში დაკავებულ მენარმე ბიზნესმენებს შეუქმნას სასათბურე პირობები სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წარმოების საქმეში. საჭიროა ქვეყნის ხელისუფლებამ გასცეს გრანტები და უპროცენტო გრძელვადიანი სესხები სოფლის მეურნეობის აღორძინება-განვითარებისათვის.

ამგვარი ძალისხმევა გულისხმობს სოფლის მეურნეობის შეთანწყობილი დარგების განვითარებაზე ხელშეწყობასა და სტიმულირებას, რომელშიც გადამწყვეტი როლი უნდა შეასრულოს გრძელვადიანი დაკრედიტებისა და ინვესტირების უზრუნველყოფამ და საერთოდ სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების გადანეწყებაში მიზანმიმართული ქმედებების განხორციელებამ.

დღევანდელი პანდემიის გათვალისწინებით, აგროსექტორის განვითარების თვალსაზრისით აუცილებელია გატარებული იქნეს შემდეგი ღონისძიებები:

- მცირე და საშუალო ბიზნესის ფინანსური სტიმულირება აგრობიზნესის შესაბამის დარგებში;

- საჭიროა სახელმწიფომ უზრუნველყოს პანდემიის კვლავ კონტროლირებად ჩარჩოებში მოქცევა, რათა ამ ბიზნესით დაკავებულ მენარმე ბიზნესმენებს, საშუალება მიეცეთ თავისუფალი, შეუზღუდავი გადაადგილებისა ბიზნესის საჭირო ინვენტარით და ტექნიკით მომარაგების უზრუნველსაყოფად.

- აგრარული სასურსათო პროდუქტების საექსპორტო პოტენციალის გადიდება და საექსპორტო საქონლის წარმოების გადიდების ორგანიზაცია;

- პროტექციონისტული პოლიტიკის განხორციელება ქვეყანაში შიდა სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის განვითარებისა და დაცვის მიზნით;

- მიწის სავარგულებისა და სხვა ბუნებრივი რესურსების ეფექტურად გამოყენება მაქსიმალური ათვისების პოზიციებიდან;

- ეროვნულ ბაზარსა და იმპორტზე ორიენტირებული სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წარმოება და მისი ქვეყნის შიგნით და მსოფლიო ბაზარზე გატანა;

- თანამედროვე ტექნოლოგიების ათვისება და ისეთი ბიო-პროდუქციის წარმოება რომელთა უსაზღვრო მოთხოვნაცაა მსოფლიო ბაზრებზე;

- საკონსერვო და გადამამუშავებელი მრეწველობის სანაწარმოთა ძირითადი მაპროფილებელი პროდუქციის განსაზღვრა და განვითარება, რათა მოხდეს ადგილობრივი რესურსების სრული ათვისება და გადამამუშავება.

ღქვეყანაში არსებული ეკონომიკური მდგომარეობა და გართულებული პანდემიური მდგომარეობა, აგროსექტორში დასაქმებული მეწარმე ბიზნესმენებისაგან მოითხოვს სანაწარმოებში და ბიზნესის განსახორციელებელ ობიექტებში, დაამონტაჟონ სადებიზინფექციო საშუალებები, რათა მაქსიმალურად უზრუნველყონ მუშა-მოსამსახურეთა ჯანმრთელობის დაცვა ვირუსის გავრცელებისაგან, რადგან სამუშაო ძალის უსაფრთხოება, მთავარი პრიორიტეტია დღევანდელი პანდემიური გამოწვევების საპასუხოდ.

განსაკუთრებულ საჭიროებას მოითხოვს დაინერგოს თანამედროვე მონინავე ტექნოლოგიები, მოხდეს შესწავლა და გამოყენება მარკეტინგის უახლესი მეთოდებისა და პრინციპებისა, ზოგადად, წარმოებული აგრო-პროდუქტის სასაქონლო პოლიტიკა უნდა ეყრდნობოდეს შემდეგ ძირითად მოთხოვნებს: მოსახლეობის და საერთოდ მომხმარებელთა სხვადასხვა ჯგუფების მიერ მოხმარების, მოთხოვნისა და მოთხოვნილების, მათი ცვლილების ხასიათისა და თავისებურებების შესწავლას. ამასთანავე გათვალისწინებული უნდა იყოს მომხმარებელთა სურვილი, რომ ბაზარზე იხილოს სამამულო წარმოების პროდუქტი და ამ პროდუქტს ჰქონდეს უმაღლესი ხარისხი და გამოირჩეოდეს მიმზიდველობითა და სანდოობით. ამისი მიღწევა კი

შეიძლება სწორი მარკეტინგული პოლიტიკის გატარებითა და კვლევების საფუძველზე.

სწორედ მარკეტინგული კვლევების საფუძველზე შეიძლება აღნიშნული პრობლემის გადაწყვეტა და მომხმარებელთა რაც შეიძლება ფართო სპექტრის მოთხოვნილებების შესაბამისი, მაღალხარისხოვანი აგრო-პროდუქტით მომარაგება და დაკმაყოფილება.

შექმნილმა პანდემიურმა დღევანდებლობამ ნათლად დაგვაჩვენა, რომ აუცილებელია ქვეყანა ეყრდნობოდეს ეროვნული მეურნეობის სიმყარესა და სიძლიერეს, მისი რესურსების მაქსიმალურად გამოყენების შემთხვევაში, ქვეყანა შეძლებს მოიყვანოს მეტი საკვები პროდუქცია, უზრუნველყოს საკონსერვო წარმოებების განვითარება და საკვები რესურსების მარაგების გაზრდის საფუძველზე, შექმნას კიდევ ერთი პირობა პანდემიასთან გამკლავებისა.

ე. ი. ზემოთქმული ნათლად მიგვანიშნებს თუ რა სტრატეგიული მნიშვნელობა ენიჭება მსუბუქი და კვების მრეწველობის, აგრო-სექტორთან შეთანხმებული დარგების განვითარებას. ეს დარგები უნდა უზრუნველყოფდნენ მაღალხარისხოვანი პროდუქციით მოსახლეობის მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას და მათი კეთილდღეობის ამაღლებას. ამასთან დიდია ამ დარგების როლი ადგილობრივი წარმოების ფართო მოხმარების საქონლითა და კვების პროდუქტებით ქვეყნის შიგა ბაზრის უზრუნველყოფის, ფულის მიმოქცევის რეგულირების და ბიუჯეტის შემოსავლებით ზრდის საქმეში.

იმისათვის, რომ აღორძინდეს და მაღალ დონეზე განვითარდეს აგრარული სექტორი ყურადღება უნდა მივაქციოთ მანქანათმშენებელი მრეწველობის განვითარებასაც, რის გარეშეც შეუძლებელი იქნება ქვეყნის საერთო ეკონომიკური პროგრესის, აგრარული მეურნეობის მეცნიერულ-ტექნიკური და შრომითი პოტენციალის ეფექტიანი გამოყენება. პირველ რიგში უნდა განვითარდეს ისეთი ქვედარგები, რომლებიც სათანადო ტექნიკით მოამარაგებს ქვეყნის ეროვნულ მეურნეობათა დარგებს – სოფლის მეურნეობას, კვების მრეწველობას, საოჯახო

და კერძო მეურნეობებსა და სხვას.

აგრარულ სექტორს განსაკუთრებული ყურადღება იმის გამოც ენიჭება, რომ აქ ინარმოება ადამიანისათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობის პროდუქცია, რომელიც ერთი მხრივ, აუცილებელია ადამიანის სიცოცხლისათვის, ხოლო მეორეს მხრივ, სამუშაო ძალის კვლავწარმოებისათვის. დაკეტილი საზღვრების მდგომარეობაში, რაც სწორედ პანდემიის გამო კიდევ უფრო ნათელი ხდება, სწორედ სოფლის მეურნეობა აწარმოებს ნედლეულს მრავალი დარგისათვის, კერძოდ გადამამუშავებელი მრეწველობისათვის. ამდენად, მისი განვითარება მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს ქვეყნის საერთო ეკონომიკურ განვითარებას.

საქართველო ტრადიციულად აგრარული ქვეყანაა, სადაც მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი დასაქმებულია სოფლის მეურნეობაში, ისევე, როგორც მსოფლიო მოსახლეობის ნახევარზე მეტი, სწორედ სოფლის მეურნეობაშია დასაქმებული. ამიტომ უნდა მოხდეს სოფლის მოსახლეობის მაქსიმალური უზრუნველყოფა სადებიზინფექციო საშუალებებით პანდემიის მასშტაბების გაზრდის თავიდან აცილების მიზნით. სტატისტიკამაც გვაჩვენა, რომ პანდემია უფრო მძვინვარებს და მაღალ პროცენტულად გამოვლენილია დიდ ქალაქებში, ხოლო სოფლად მისი უარყოფიდი ეფექტურობა ჩვენდა სასიკეთოდ ბევრად მცირეა. სწორედ ეს გვაძლევს ნუგეშის საფუძველს და იმედით გვაკვებს, რომ საერთო პანდემიის მაღალი რისკების ქვეშაც, შესაძლებელია სტაბილურობა შევინარჩუნოთ სოფლად და შევინარჩუნოთ ჯანმრთელი სამუშაო ძალა აგრო სექტორის განვითარების უზრუნველსაყოფად.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის და საერთოდ აგრო-სფეროს განვითარებისათვის საკმარისი რესურსები აქვს მაგრამ ვერ იყენებს. ამჟამად სოფლად სამეურნეო პოტენციალის უდიდესი ნაწილი გამოუყენებელია. ამის მიზეზია სახნავ-სათესი ტექნიკის უქონლობა; შრომითი რესურსების დაბალი დონე; საწვავ-საცხები მასალების კატასტროფულად მაღალი ფასი; მიწის რესურსები გამოფიტულია და საჭიროებს განოყიერე-

ბას; შხამქიმიკატები ჯერ უხარისხოა და მერე ძალიან ძვირია. ყოველივე ზემოთთქმული და სხვა მიზეზები განაპირობებენ აგრო სექტორის განუვითარებლობასა და წარმოებული პროდუქციის სიმცირეს, რაც თავისთავად გამოხატულებას პოულობს მის არაკონკურენტუნარიანობაში.

როცა ვსაუბრობთ სოფლის მეურნეობის განვითარებაზე, არ უნდა დავივიწყოთ მესაქონლეობის და საერთოდ ოთხფეხა პირუტყვის გამრავლების პრობლემები. საქართველოში ცხვრის ბუმი 2010 წელს დაიწყო, როცა არაბმა ინვესტორებმა მოინდომეს ქვეყნიდან 300 000 სული ცხვარის გაყვანა, ამის მიზეზი კი ქართული ცხვრის უნიკალური თვისებები აღმოჩნდა. უცხოელების ქართული ცხვრით დაინტერესება რა თქმა უნდა კარგია, მაგრამ ამ რაოდენობის ცხვრის ერთიანად გაყვანა ქვეყნისათვის და კერძოდ მეცხვარეობის დარგისათვის შეიძლება დამლუპველი აღმოჩნდეს, მით უმეტეს, თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ სტატისტიკური მონაცემებით ცხვარი და თხა 2003 წელს 722 ათასი იყო, ხოლო 2009 წელს 707 ათასი, ე.ი. ექვს წელიწადში მატების ნაცვლად 15 ათასითაა შემცირებული.

საქართველო მხოლოდ ბიომრავალფეროვნებით კი არ არის უნიკალური, არამედ იმიტაც, რომ აქ ყველა კლიმატური ზონაა და ყველა ზონას შესაბამისი ჯიშის ხორბალი ჰქონდა მორგებული, რომელიც ხანგრძლივი სელექციის შედეგი იყო და ამიტომაც მოდიოდა დიდი მოსავალი. დღეს მთელ მსოფლიოში მოთხოვნის ბუმი ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტის წარმოებაზე, ამასთან აღსანიშნავია, რომ ასეთი პროდუქტი გაცილებით ძვირიც ღირს, მაგრამ მიუხედავად ამისა მასზე მოთხოვნა მაინც დიდია და კონკურენციას უწევს გენმოდიფიცირებულ პროდუქციას. საქართველოს შეუძლია თავისი ბუნებრივი პირობებიდან გამომდინარე, შესაბამისი ფინანსური ხელშეწყობის შემთხვევაში ერთ-ერთი მოწინავე ადგილი დაიჭიროს საერთაშორისო ბაზარზე ბიო-პროდუქტების წარმოებაში და შესაბამისი კონკურენცია გაუწიოს მსოფლიო განვითარებულ ქვეყნებს.

სოფლის მეურნეობაში ინარმოება სასოფლო-სამეურნეო ნედლეული, ხოლო ამ ნედლეულისგან ძირითადი სამომხმად

რებლო პროდუქცია: პური და პურ-პროდუქტები, რძის ნაწარმი, ხორცი, კვერცხი და სხვა. გადამამუშავებელი საწარმოების მეშვეობით საქონელი სამომხმარებლო ბაზარზე გადის. ამდენად, მოგების გარკვეული ნაწილი სოფლის მეურნეობიდან გადამამუშავებელ წარმოებაში გადაინაცვლებს, ამიტომ ეს დარგებიც უნდა დაფინანსდეს.

სოფლის მეურნეობის წარმოების მკვეთრად გამოხატული სეზონური ხასიათი და დროის ხანგრძლივობაზე დამოკიდებული საწარმოო ციკლი გავლენას ახდენს გლეხურ მეურნეობათა დაფინანსების პროცესზე. როგორც ვიცით, საქართველოში მოქმედი ბანკები დღეისათვის თავს იკავებენ სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის გრძელვადიანი დაფინანსებისაგან. სწორედ ამიტომ ამ დარგის დაფინანსება სახელმწიფოს ერთ-ერთ პრიორიტეტად და მთავარ მიზნად უნდა იქცეს.

ამგვარად, საქართველოს ეკონომიკის აღორძინებისა და შემდგომი განვითარების მიზნით, აუცილებელია სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გადამამუშავებელი საწარმოების აღდგენა და განვითარება, რადგან პრაქტიკა ადასტურებს, რომ გაცილებით მომგებიანია პურ-პროდუქტების, ღვინის ნაწარმის, ყველის, ძეხვეულისა და ა.შ. პროდუქტებით ვაჭრობა, ვიდრე მათი ნედლეულის სახით გაყიდვა.

მეცხოველეობის დარგის განვითარების ხელის შემშლელი ფაქტორებიდან უნდა აღინიშნოს, რომ არ ხდება მეცხოველეობის სფეროში საქმიანობის დაზღვევა, რის გამოც საერთაშორისო ორგანიზაციები, ადგილობრივი კომერციული ბანკები, კერძო ინვესტორები თავს არიდებენ ამ დარგის დაფინანსებას.

ამგვარად აგრარული სექტორის განვითარების ხელშეწყობისათვის საჭიროა გატარდეს შემდეგი ღონისძიებები:

-აგრარული ბიზნესის წახალისება საგადასახადო პოლიტიკით, სადაზღვევო ეფექტური სისტემით და სხვა;

-ორგანიზაციული და ფინანსური მხარდაჭერა (მენარმეთა უზრუნველყოფა შესაბამისი ინფორმაციით, სპეციალისტების მომზადება, სუბსიდიები და სხვა);

-ინფრასტრუქტურის შექმნა (მისასვლელი გზები, ხიდები,

სარწყავი არხების რემონტი და მშენებლობა, მშენებლობა, ელ-ენერგიის მიწოდება);

-სახელმწიფოს მიერ ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის გატარება შიგა ბაზრის დაცვის მიზნით;

-უპროცენტო გრძელვადიანი სესხების გაცემა გრძელვადიანი პერიოდით და სხვა ხელისშემწყობი ღონისძიებების გატარება.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, იმ დასკვნის გამოტანა შეიძლება, რომ სოფლის მეურნეობა განვითარების თვალსაზრისით საქართველოში, ერთ-ერთი პრიორიტეტული დარგია და მას დღეისათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს.

დასკვნა

ამგვარად, დღევანდელი პანდემიის პირობებში, საქართველოს ეკონომიკის აღორძინებისა და შემდგომი განვითარების მიზნით აუცილებელია სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გადამამუშავებელი საწარმოების აღდგენა და განვითარება, რადგან პრაქტიკა ადასტურებს, რომ გაცილებით მომგებიანია პურ-პროდუქტების, ღვინის ნაწარმის, ყველის, ძეხვეულისა და ა.შ. პროდუქტებით ვაჭრობა, ვიდრე მათი ნედლეულის სახით გაყიდვა.

სოფლის მეურნეობაში ინარმოება სასოფლო-სამეურნეო ნედლეული, ხოლო ამ ნედლეულისგან ძირითადი სამომხმარებლო პროდუქცია: პური და პურ-პროდუქტები, რძის ნაწარმი, ხორცი, კვერცხი და სხვა. გადამამუშავებელი საწარმოების მეშვეობით საქონელი სამომხმარებლო ბაზარზე გადის. ამდენად, მოგების გარკვეული ნაწილი სოფლის მეურნეობიდან გადამამუშავებელ წარმოებაში გადაინაცვლებს, ამიტომ ეს დარგებიც უნდა დაფინანსდეს.

სოფლის მეურნეობის წარმოების მკვეთრად გამოხატული სეზონური ხასიათი და დროის ხანგრძლივობაზე დამოკიდებული საწარმოო ციკლი გავლენას ახდენს გლეხურ მეურნეობათა დაფინანსების პროცესზე. როგორც ვიცით, საქართველოში მოქმედი ბანკები დღეისათვის თავს იკავებენ სასოფლო-სამე-

ურნეო საქმიანობის გრძელვადიანი დაფინანსებისაგან. სწორედ ამიტომ ამ დარგის დაფინანსება სახელმწიფოს ერთ-ერთ პრიორიტეტად და მთავარ მიზნად უნდა იქცეს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ი. კინწურაშვილი . „მარკეტინგი“, ქუთაისი ,გამომცემლობა ხანძთა ,2012წ.
2. ი. კინწურაშვილი. მარკეტინგი - საერთაშორისო მარკეტინგის პრინციპები. ქსუ - ს გამომცემლობა, 2007
3. ი. კინწურაშვილი,მარკეტინგი - „თეორია და პრაქტიკა», ქსუ- ს გამომცემლობა, 1997წ.
4. ფ. კოტლერი, გარი ამსტრონგი. „მარკეტინგის საფუძვლები“, თბ. 2013 წ. მე-14-ე გამოცემა.
- 5.თურაბიშვილი. თვისებრივი მეთოდები სოციალურ კვლევაში, სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი, 2006 წ. <http://old.ucss.ge/publication/012%20Tvisibrivi%20Metodebi%20Socialur%20Kvleveshi.pdf>
6. ფ. კოტლერი , ამსტრონგი. „მარკეტინგი“, 2008წ.
7. გ. შუბლაძე . „მარკეტინგის საფუძვლები“, თბილისი, გამომცემლობა „უნივერსალი“. 2009წ.
8. ნ. თოდუა. „მარკეტინგი“, თბილისი, 2009.
9. ა. სოხაძე, „მარკეტინგი“, ქუთაისი 2011წ.

REFERENCES:

1. I. Kintsurashvili , “Marketing”, Kutaisi edition ,“Khandzta” ,2012;
2. I. Kintsurashvili ,“Marketing”, international Marketing principals. KSU, edition 2007;
3. I. Kintsurashvili ,“Marketing” ,“Theory and Practice” , KSU, edition 1997;
4. F. Kotleri, Gari Amstrongi ,“Marketing, Basics”, Tbilisi ,2013, 14th edition;
5. T. Zurabishvili , Natural Methods Social Research, Social ScienceCentre,2006;

6. F. Kotleri, Armstrongi, "Marketing", 2008;
7. G. Shubladze, "Marketing Basics", Tbilisi edition "Universal", 2009;
8. N. Todua, "Marketing, " Tbilisi 2009;
9. A. Sokhadze, "Marketing" ,Kutaisi, 2011.

MARKETING INVOLVEMENT IN THE AGRICULTURE DEVELOPMENT ISSUES DURING THE EXISTING PANDEMIC (COVID-19) IN GEORGIA

Irakli Kintsurashvili, PhD

Shura Ukleba, PhD

Associate Professors of A.Tsereteli State University

iraklikintsurashvili@yahoo.com

Resume

In this work the special attention is paid to the recent critical conditions of national agriculture in Georgia in the conditions of the pandemic.

The purpose of this survey is to research the troubles connected with the business production and to find the ways to solve them during the Covid-19. It also emphasizes the fact that it's necessary for the country's national agricultural regeneration and development to pay the proper attention to the businessmen involved in industry and to pass the politics to support the agricultural development and to get rid of the Pandemic.

In this work some recommendations and statements are worked up and the instructions are given. If we foresee all of them, it would give us a chance to overcome this crisis and to improve the national agricultural conditions of Georgia.

Key words: agro business, agro sphere, Pandemic, financing, interest-free loan, marketing research, farming, national economy.